

การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนา
ของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวักค้ำ
อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*

CAREER DEVELOPMENT POTENTIAL FROM LANNA WISDOM HERBAL
PRODUCTS OF THE ELDERLY IN JAW YONG HERB CLUB PA TAN
TEMPLE BUAK KHANG SUBDISTRICT SAN KAMPHAENG DISTRICT
CHIANG MAI PROVINCE

อัจฉราภรณ์ สนามพล

Acharaporn Sanamphol

อุเทน ลาพิงค์

Uten larping

พระสุทธิสารเมธี

Phrasutthisanmethi Chaiyan

ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง

Narongsak Lunsomlong

ปุระวิชญ์ วันตา

Purawich Wanta

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: Khunten2002@yahoo00.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ประธานชมรมสมุนไพรจาวยอง เจ้าอาวาสวัดป่าตาล และคณะสงฆ์ คณะทำงาน และแกนนำผู้สูงอายุวัดป่าตาล จำนวน 19 รูป/คน และวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรทั้งหมด 180 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจงจึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 124 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 60 ปีขึ้นไป การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำ

* Received 22 August 2022; Revised 27 September 2022; Accepted 29 September 2022

การเกษตร จากการตอบแบบสอบถามบริบทด้านอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร มีความพึงพอใจมากที่สุดเรื่องของภูมิปัญญาล้านนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.4 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.05 ก่อให้เกิดพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพมีส่งผลให้รายได้จากผลิตภัณฑ์สมุนไพร 2) การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร พระสงฆ์เป็นศูนย์ร่วมจิตใจให้ก่อเกิดการพัฒนา ศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร ร่วมกับปราชญ์ในชุมชนที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านแพทย์แผนไทย จึงก่อตั้งเป็นชมรมสมุนไพรจาวยองขึ้น โดยมีผู้สูงอายุทำร่วมกับวัดและมีการพัฒนาต่อยอดร่วมกับภาคีเครือข่ายจากจิตอาสาจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุคือ ผลลัพธ์ทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความสุขจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ รวมทั้งสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ, ผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนา, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the occupational context from Lanna herbal products of the elderly in Chiang Mai; 2) develop professional potential from herbal products. It is a mixed research method. qualitative research the key informants used a specific sample selection method, namely the chairman of the Jaoyoung Herbal Club. The abbot of Wat Pa Tan and the monks, working groups and leaders of the elderly at Wat Pa Tan were 19 monk/person and quantitatively researched the total population of 180 figures/person. The sample group was the Wat Pa Tan Community Elderly School. The random sampling method was therefore a sample of 124 monk/person. The research result finds that 1) The elderly was mostly female, aged 60 years and over with primary education. occupation in agriculture and on the issue of professional potential development from herbal products, Lanna wisdom of the elderly, resulting in the elderly income from products Most of which are supported by private networks, temples, community members. and from the government respectively. 2) Occupational potential development from herbal products of Lanna wisdom of the elderly in Chiang Mai. It was found that the monks were the center of mind for the development of professional potential from herbal products together with community sages who have knowledge and experience in Thai traditional medicine to teach the elderly at the temple Therefore, the Jaoyoung Herbal Club was established with the elders working with the temple. And continue

to develop and make more and more herbal products with the elderly to help There are network partners from volunteers. from the public and private sectors jointly develop potential the results that occur with the elderly are psychological outcomes. Elderly people are happy from participating in activities. The mind including generating income for the elderly.

Keywords: Career Development Potential, Lanna Wisdom Herbal Products, Elderly

บทนำ

ในปี 2565 นี้ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” นั้นหมายความว่าประเทศไทยใช้เวลา 17 ปี จากการเป็นสังคมสูงอายุในปี 2548 รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563 ซึ่งจัดทำโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ระบุว่าโครงสร้างอายุของประชากรไทยได้เปลี่ยนไปอย่างมากในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาจากประชากรเยาว์วัยมาเป็นประชากรสูงวัย ในปี 2513 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพียง 1.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งหมด แต่ในปี 2563 ประชากรสูงอายุได้เพิ่มเป็น 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด ภาพสะท้อนของประชากรสูงอายุไทยในอีก 20 ปีข้างหน้าหรือในปี 2583 ประชากรไทยจะมีจำนวนลดลงจาก 66.5 ล้านคน เหลือ 65.4 ล้านคน ทำให้จำนวนผู้สูงอายุวัยต้นจะเพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 10 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2564) หากผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังมีสุขภาพดีมีพลังและยังสามารถทำงานได้จะทำให้สามารถมีรายได้ดูแลตัวเองและทำประโยชน์ให้กับสังคมและครอบครัวได้ (อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์, 2563)

จากการรายงานสถานการณ์ของผู้สูงอายุ จะเห็นว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อเกิดขึ้นที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากรในประเทศที่มีอัตราการเกิดต่ำมีผลต่อการเติบโตของรายได้ประชาชาติ (จีดีพี) โดยจะทำให้จีดีพีต่อหัวของคนในประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมาพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และปรับให้เหมาะสมกับยุคสมัย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559)

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น ด้านกำลังแรงงานควรมีนโยบายให้ผู้สูงอายุมีงานทำ เพื่อหาเลี้ยงตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในการเป็นกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุและผู้ดูแลสิทธิการทำงานและความคุ้มครองแรงงานควรมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ผู้สูงอายุที่ทำงานได้เข้าถึงสวัสดิการ และความคุ้มครองต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์และความเป็นธรรมในการทำงานต่อไป ซึ่งผู้สูงอายุที่มีงานทำมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ (สำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2559) ชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้าง

อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ และภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพและสมุนไพรพื้นบ้าน โดยมีวัดป่าตาลเป็นผู้ให้การสนับสนุน ปัจจุบันเปิดให้บริการด้านการแพทย์พื้นบ้านหลายแขนง เช่น การนวดแผนโบราณ การอบสมุนไพร และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ภายใต้การนำของเจ้าอาวาสวัดป่าตาล และผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้หลักพลัง “บวร” ในการขับเคลื่อนงานของชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้และสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุให้เท่าทันต่อสถานการณ์ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน (พระครูธิรบุญวัฒน์, 2564)

ดังนั้นจากสถานการณ์ผู้สูงอายุและการดำเนินงานของชุมชน จึงเกิดการพัฒนาโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่ ชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้แผนงานพัฒนานวัตกรรมและกลไกการพัฒนาคุณภาพสุขภาวะผู้สูงอายุ ชุมชนศาสนา และภูมิปัญญาล้านนาเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่าง 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร และงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การฝึกอบรม การสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างแบบเจาะจง จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ประธานชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล เจ้าอาวาสวัดป่าตาล และคณะสงฆ์ คณะทำงานชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล และแกนนำผู้สูงอายุวัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ จำนวน 19 รูป/คน 2) วิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 180 รูป/คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในโรงเรียน ผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการสุ่มตัวอย่าง

แบบไม่เจาะจงจึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 124 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปทดสอบกับกลุ่มลักษณะที่คล้ายกัน จำนวน 30 คน และนำความคิดของผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มประชาชนที่ไปทำทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพ โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ที่ 1.00 (α) 1) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม ระดับความคิดร่วมกัน โดยมีกล้องถ่ายรูป สมุดจด และเครื่องบันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลจากผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2) วิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวอง วัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 124 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีหนังสือ ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บริหารโครงการวิจัย ลงเก็บข้อมูล ติดต่อประสานขอความร่วมมือนัดสัมภาษณ์เชิงลึก กับสัมภาษณ์ ได้แก่ ประธานชมรมสมุนไพรจาวอง วัดป่าตาล เจ้าอาวาสวัดป่าตาล และคณะสงฆ์ คณะทำงานชมรมสมุนไพรจาวอง วัดป่าตาล และแกนนำผู้สูงอายุวัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง จำนวน 19 รูป/คน โดยการนัดพบประชุมและทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพทำการเกษตรและรับจ้าง ทั้งนี้ผู้สูงอายุได้ตอบแบบประเมินบริบทด้านอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.44 มีความพึงพอใจในระดับมาก ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์สมุนไพรก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีรายได้จากผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจาก

เครือข่ายเอกชน วัด สมาชิก ในชุมชน และจากทางภาครัฐตามลำดับ

2. การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เริ่มจากการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งมีศูนย์การศึกษา พุทธศาสนาประจำวันอาทิตย์ เป็นโครงการ “ละอ่อนยองไถ่ลั้ว” (เด็กชาติพันธุ์ไทยยองไถ่ลั้ว) มีเด็กและเยาวชนมาทำกิจกรรมที่วัดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสถานการณ์ผู้สูงอายุกับจำนวน ผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงคิดหากิจกรรมและคิดค้นการทำผลิตภัณฑ์สักอย่างที่มีในชุมชน และสามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ได้จึงได้คิดค้นการทำลูกประคบสมุนไพร ถึงเวลาหน้าฤดูกาล ต่าง ๆ ชุมชนมีสมุนไพรเป็นจำนวนมาก และไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการสัมภาษณ์ พระครู ธิรบุญวัฒน์ กล่าวว่า “ถึงหน้าตระไคร้ก็มีตระไคร้ ถึงหน้ามะกรูด ขมิ้น ปูเลย ก็มีจำนวนมากจึง นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร แล้วเก็บใส่ปี๊บนำมาบรรจุไว้” (พระครูธิรบุญวัฒน์, 2564) ในช่วง แรกทางชมรมได้ทำและทดลองใช้โดยคนในชุมชน หลังจากนั้นทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อขายและเป็น ของฝากของที่ระลึก เริ่มต้นทำจากลูกประคบสมุนไพร หลังจากนั้นทำสมุนไพรอบตัว ซึ่งเป็น พื้นฐานที่สามารถทำได้และใช้ตัวยาเดียวกับลูกประคบ โดยอาจารย์หมอที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำ สมุนไพรท่านมีความรู้ด้านแพทย์แผนไทยมาสอนและให้ความรู้และมีการเปิดสอนที่วัด หลังจากนั้น เริ่มเรียนรู้ในเรื่องของการทำสมุนไพรอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น สมุนไพรไม้หอม ยาหม่อง น้ำมัน เหลือง น้ำมันเขียว และได้ค่อย ๆ พัฒนาต่อยอดทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมี ผู้สูงอายุเป็นหลักและก่อตั้งเป็นชมรมสมุนไพรจาวยองขึ้น โดยมีผู้สูงอายุทำร่วมกับวัด ซึ่งในส่วน ของการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัด เชียงใหม่ มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้คนเริ่มรู้จัก “หลัง ๆ อาจารย์หมอ มานพ พันธุ์ศาสตร์ ท่านเกษียณจากโรงพยาบาลนครพิงค์ มีเวลาเต็มทีและมีอาจารย์อีกท่านมาช่วยในเรื่องการทำ สมุนไพรให้ถูกหลักมากยิ่งขึ้น มีการเปิดสอนเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้าน เป็นการเรียน หลักสูตร 2 ปี และสามารถสอบเพื่อรับใบโรคศิลปะได้” จากการเปิดการสอนมีผู้เข้าร่วมและสนใจ มากขึ้นเป็นจำนวนหลายรุ่น ซึ่งนอกจากนี้ยังมีลูกศิษย์อาจารย์หมอมาร่วมสอนที่ชมรมสมุนไพร จาวยอง เช่น การนวดแผนไทย การตอกเส้น พอกตาด้วยสมุนไพร พัวชา และภูมิปัญญาการย่าง เกลือแบบโบราณ สอนเกี่ยวกับธาตุเจ้าเรือนประจำตัวซึ่งสามารถอธิบายและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ได้ว่า ธาตุอะไรสามารถทานยาอะไรได้บ้าง หรือไม่ถูกกับอะไร นอกจากนี้อาจารย์หมอยังเป็นจิตอาสาไปให้ความรู้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุด้วย ซึ่งจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาส่งผลให้ชุมชนได้รับ รางวัลเป็นชมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลประเภท “บวร” หรือ (วัดโรงเรียนเป็นนวัตวิถีสู่บวรออน ทัวร์ หรือชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีเป็นของชุมชน บวรออนทัวร์เป็นของวัด) นอกจากนี้ยังมี กิจกรรมอาสาไปช่วยผู้ป่วยติดเตียง และจากการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร ภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความสุขจากการมีส่วนร่วม ร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมทำให้ผู้สูงอายุไม่เจ็บเหงามีกิจกรรมทำร่วมกันและได้รับ พลังบวก คือการได้บุญส่งผลให้ด้านจิตใจแจ่มใสและส่งผลให้มีสุขภาพกายดีขึ้น การมีผลิตภัณฑ์

เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้มาช่วย มาเรียน เกิดความสามัคคีกันในกลุ่ม เกิดความภาคภูมิใจ นอกจากนี้มีกิจกรรมหลายอย่างให้ผู้สูงอายุ เช่น การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพร ความรู้เรื่องสุขภาพ การเดินออกกำลังกาย ฯลฯ ซึ่งจากการที่ผู้สูงอายุไม่เคยทำ ผู้สูงอายุก็ได้ฝึก ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายจากจิตอาสา เช่น ครูเกษียณ ชาวบ้าน และจิตอาสาทั้งในชุมชนและนอกชุมชนมาช่วย ซึ่งมาด้วยใจ ทั้งนี้ยังมีเทศบาล รพ.สต.บ้านป่าตาล และ รพ.สต.สันกำแพง กศน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน และมีบทบาทต่อกิจกรรม เช่น รพ.สต. มีทีมแพทย์และวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ กศน. ช่วยในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพ และเทศบาลส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมถือเป็นแหล่งเรียนรู้ และสามารถเป็นแหล่งการท่องเที่ยวได้ การบริหารจัดการเกี่ยวกับสมุนไพรภูมิปัญญาของชมรมเริ่มเป็นระบบ มีนักเรียน นักศึกษามาศึกษาดูงานรวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ได้มาร่วมทำวิจัยที่ชุมชน ด้านการท่องเที่ยวมีการประชาสัมพันธ์ ทำแผนที่ชุมชน แผนที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ช่วยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในส่วนขององค์การอาหารและยา (อย.) จัดทำโครงการร่วมกับผู้สูงอายุและการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผู้บริโภคและมีการทำยาสมุนไพรให้กับนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุด้วย แต่สมุนไพรยังไม่มีมีการจดทะเบียนองค์การอาหารและยา (อย.) เนื่องจากการผลิตจะต้องมีขั้นตอนการผลิตที่เป็นไปตามกำหนดและมีมาตรฐานซึ่งมีการปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องของสถานที่การผลิต แต่ก็ยากเนื่องจากในการทำจะต้องมีต้นทุนที่ส่งผลให้ตัวยาแคปซูลที่จะทำในตอนแรกก็ต้องหยุดทำในส่วนนั้นไปได้แค่จัดทำเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุในกลุ่ม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. บริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.2 ส่วนใหญ่มีอายุมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 61 - 65 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมต้น ประกอบอาชีพทำการเกษตรมากที่สุด ในส่วนของบริบทด้านอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ บริบทของชมรมสมุนไพรจาวยองมีการดำเนินงานในระยะยาวก่อให้เกิดอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรลูกประคบ รวมทั้งการย่ำขางภูมิปัญญาล้านนา และผลิตภัณฑ์สมุนไพรไม้หอม ทั้งนี้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน และวัดเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คำหอม และคณะ ที่สรุปว่า การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุกับทางเลือกการลดความเหลื่อมล้ำของผู้สูงอายุไทย ข้อค้นพบนวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุที่โดดเด่นมีนวัตกรรมเครื่องออกกำลังกายเคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุติดบ้าน นวัตกรรมบ้านสุขภาพสบายใจเพื่อผู้สูงอายุ และนวัตกรรมกระบอกไม้ไผ่สำหรับการกินยาของผู้สูงอายุ (ระพีพรรณ คำหอม และ

คณะ, 2560) ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ นักเรียนผู้สูงอายุในชุมชนบ้านป่าตาลได้เรียนรู้สืบทอด สืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาไทยพื้นบ้านล้านนา โดยการจัดกิจกรรม ช่วงเวลาให้กับนักเรียนผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาร่วมในโรงเรียนเพื่อเป็นการนำผลจากการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน ประเพณี 12 เดือนหรือ (พิพิธภัณฑสถานล้านนา) ได้รับการอนุรักษ์ สืบทอด สืบสาน ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ต่อไปในศาสตร์แขนงวิชาต่าง ๆ และเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านล้านนา และนักเรียนผู้สูงอายุในชุมชนบ้านป่าตาลมีศักยภาพของในด้านภูมิปัญญาไทย พื้นบ้าน ล้านนา ในการเป็นผู้ถ่ายทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย พื้นบ้าน ล้านนา โดยปราชญ์ชาวบ้านและนักเรียนผู้สูงอายุที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนและผู้สนใจศึกษาเรียนรู้ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกันกับแนวคิดของ สามารถ จันทรสूरย์ ที่สรุปว่าสิ่งที่ถ่ายทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกชนรุ่นหนึ่งโดยยังคงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของความเป็นตัวตน โดยเชื่อมโยงจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมหรือสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ผ่านขั้นตอนวิธีการทำออกมาเป็นผลงานที่มีความโดดเด่นและผ่านการทำด้วยมือ ซึ่งหากจะมองย้อนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมานานแล้ว เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (สามารถ จันทรสूरย์, 2536)

2. การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมีจำนวนมาก ดังนั้นจึงคิดหากิจกรรม และคิดว่าควรจะทำผลิตภัณฑ์อะไรสักอย่างที่มีในชุมชนและสามารถมาทำผลิตภัณฑ์ได้จึงคิดได้อย่างหนึ่งคือ ลูกประคบสมุนไพรเนื่องจากเมื่อถึงเวลาถึงฤดูการชุมชนมีสมุนไพรเป็นจำนวนมาก เช่น ถึงฤดูตระไคร้ ตะไคร้ก็เยอะ ถึงฤดูมะกรูดออกลูกก็เยอะ ซึ่งบางบ้านไม่ได้ใช้ก็ทิ้งเสียตามบ้าน ขมิ้นปูลอย ก็เหมือนกัน เลยมองว่านำสิ่งเหล่านี้มาทำเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีไหม ซึ่งบ้านไหนมีก็นำมาบริจาคมีวัด แล้วพอดีผู้สูงอายุคนเฒ่าคนแก่ก็มาช่วยขยี้ ช่วยสับ ช่วยหั่น ช่วยตาก แล้วเก็บใส่ปี๊บนำมาบรรจุไว้ ซึ่งตอนแรกได้ทำและทดลองใช้ และนำไปคนในชุมชนแจกจ่ายให้ทดลองใช้ หลังจากนั้นก็ทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อขายและเป็นของฝากของที่ระลึก เริ่มต้นทำจากลูกประคบสมุนไพรก่อน หลังจากนั้นทำสมุนไพรอบตัวซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถทำได้และใช้ตัวเดียวกับลูกประคบ หลังจากนั้นก็มีอาจารย์หมอที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำสมุนไพร ซึ่งอาจารย์หมอเป็นคนในชุมชนด้วย อาจารย์หมอมมีความรู้ด้านแพทย์แผนไทยและมาสอนที่วัดและมาช่วยสอนซึ่งตอนนั้นมีการเปิดสอนถ้าใครมีความสนใจก็สามารถมาเรียนรู้ที่วัด หลังจากนั้นก็เริ่มเรียนรู้ในเรื่องของการทำสมุนไพรอย่างอื่นเพิ่มเติมไปด้วย เช่น สมุนไพรไม้หอม ยาหม่อง น้ำมันเหลือง น้ำมันเขียว และได้ค่อย ๆ พัฒนาต่อยอดทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีผู้สูงอายุมาช่วยกัน และมีการก่อตั้งเป็นชมรมสมุนไพรจาวยองขึ้นโดยมีผู้สูงอายุทำร่วมกับวัด ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฏฐพร สุขสีทอง ที่สรุปว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและมีความต้องการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพ (ณัฏฐพร สุขสีทอง, 2560)

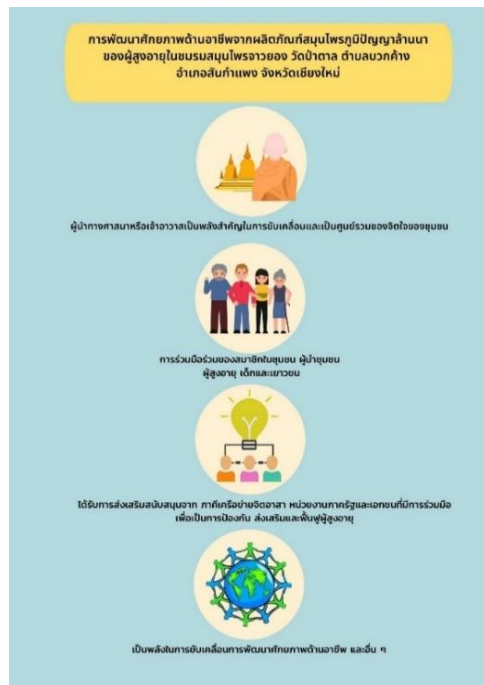
ในส่วนของการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ยังพบอีกว่า แรกเริ่มจากยังไม่มีอะไรแล้วได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้คนเริ่มรู้จัก อาจารย์หมอ มานพ พันธุ์ศาสตร์ ท่านเกษียณจากโรงพยาบาลนครพิงค์ มีเวลาเต็มที่ที่จะมาช่วยวัดและมีอาจารย์อีกท่านหนึ่งมาช่วยในเรื่องการทำสมุนไพร ทั้งสองเป็นสมาชิกในชุมชนจึงมาช่วย และมีการเปิดสอนเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้านซึ่งจะเป็นการเรียนหลักสูตร 2 ปี และสามารถไปสอบเพื่อรับใบโรคศิลป์ และมีผู้เข้าร่วมเรียนที่ผ่านมาเป็นจำนวนหลายรุ่นซึ่งอาจารย์หมอตานเป็นจิตอาสาช่วยสอนอีกทั้งยังมีลูกศิษย์ของอาจารย์หมอมาช่วยสอนที่ชมรมสมุนไพรชาวยอง เช่น การนวดแผนไทย การตอกเส้น ปอกตาคว้นสมุนไพร พืชฯ และภูมิปัญญาการย่างเกลือแบบโบราณ ซึ่งมีหลายอย่างและอาจารย์หมอยังมาช่วยสอนเกี่ยวกับธาตุเจ้าเรือนประจำตัวซึ่งสามารถอธิบายและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน นอกจากนี้อาจารย์หมอยังเป็นจิตอาสาไปให้ความรู้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุด้วย ปัจจุบันมีจำนวนผู้สูงอายุมาช่วยไม่กี่คนเนื่องจากการล้มหายตายจากซึ่งบางคนสุขภาพไม่ค่อยดี ซึ่งช่วงหลัง ๆ จะมีการเปลี่ยนรุ่น และกิจกรรมที่โดดเด่นและเป็นไฮไลท์ของทางชมรมคือ การย่างไฟโดยจะมีพ่อหมอพื้นบ้านของชุมชน ทั้งนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่เด่น ๆ เช่น ยาต้มไม้หอม ซึ่งจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาส่งผลให้ชุมชนได้รับรางวัลเป็นชมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลประเภท บวร หรือวัดโรงเรียนเป็นนวัตกรรมวิถีสู่บวรออนทัวร์ หรือชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมวิถีสู่บวรออนทัวร์ เป็นของชมรม บวรออนทัวร์เป็นของวัด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอาสาไปช่วยผู้ป่วยติดเตียงอีกด้วย ปัจจุบันมีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุดำเนินการเป็นอย่างไร ถ้าวิเคราะห์มีจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสอุปสรรค อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนพ่อหลวงสมเจตน์ คำแสงว่า “จุดแข็งสมาชิกทุกคนมีความรักความสามัคคีในชุมชน มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาวิถีชาวยอง และมีท่านพระครูธิรบุญวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดป่าตาล เป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกในชุมชน จุดอ่อน อาจจะมีขาดคนรุ่นใหม่ต่อยอดเนื่องจากปัจจุบันชมรมมีอัตราการเกิดของเด็กน้อยลง และปัจจุบันชมรมมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวนมากและปัจจุบัน คนชาวยองวิถีชีวิตของคนชาวยองก็จะเริ่มหดหายไปเรื่อย ๆ โอกาสมีการดำเนินไปเรื่อย ๆ โดยมีเครือข่ายมาช่วย เช่น การออกบูธ งานโอท็อป ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยออกแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ ” (สมเจตน์ คำแสง, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทีป จินฉัตร และคณะ ที่สรุปว่าการพัฒนานวัตกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 การสร้างนวัตกรรมที่เป็นชุดกิจกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ สามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุในระดับดี (ประทีป จินฉัตร และคณะ, 2562) ซึ่งสมุนไพรอยู่ใน 1 ผลิตภัณฑ์ของโอท็อป นวัตกรรม และสมาชิกที่มาเรียนที่นี่หรือหมอที่อยากมีใบประกอบโรคศิลป์ สมาชิกที่มาเรียน 90% สามารถสอบใบประกอบโรคศิลป์ได้ ในส่วนของ ไม่มีในเรื่องของอุปสรรคเนื่องจากการจัดทำเป็น การจัดทำตามกำลังซึ่งไม่ได้คิดว่าจะทำให้ใหญ่โตแต่เป็นการทำตามกำลังได้เท่าไรทำเท่านั้น แล้วค่อย ๆ พัฒนาขึ้นไป เพื่อให้มีกิจกรรมที่นี่ เนื่องจากที่นี่มีกิจกรรมหลายอย่างซึ่งชมรมสมุนไพรเป็น

ส่วนหนึ่งเท่านั้นของกิจกรรมที่นี้ ซึ่งกลุ่มชมรมสมุนไพร กลุ่มชมรมทอผ้า กลุ่มทำข้าวแคบ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ รักพ่วง และ ภูซังค์ เสนานุช ที่สรุปว่า การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประโยชน์ของนวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้นจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้ เป็นต้น (ทรงศักดิ์ รักพ่วง และ ภูซังค์ เสนานุช, 2562) จำนวนผู้สูงอายุที่ลดน้อยลงก็ถือเป็นอุปสรรคเนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกำลังสำคัญ ชมรมสมุนไพรถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้สูงอายุมาช่วยแต่สามารถทำอย่างอื่นได้อีกหลายอย่าง เช่น นอกจากมาช่วยในเรื่องการรักษาสุขภาพด้วย และการท่องเที่ยวก็ได้ด้วย เช่น ชมรมสมุนไพรก็จะมามีบทบาทในการท่องเที่ยวด้วย เช่น การยาขาง พัวซา และอะไรต่าง ๆ ตามฐานการเรียนรู้ ซึ่งชมรมสมุนไพรเป็นส่วนหนึ่งในฐานการเรียนรู้และจะมีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานที่นี่ โดยการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุเกิดผลลัพธ์ที่เห็น คือเป็นผลลัพธ์ทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความสุขจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมทำให้ผู้สูงอายุไม่เฉาเหงาไม่มีกิจกรรมทำร่วมกันและได้รับพลังบวก คือการได้บุญส่งผลให้ด้านจิตใจดีแล้วส่งผลให้มีสุขภาพกายดีขึ้นด้วยและการมีผลิตภัณฑ์ก็เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุด้วย อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้ มาช่วย มาเรียน ส่งผลให้มีความสามัคคีกันในกลุ่ม ผู้สูงอายุก็มาช่วยกันทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจแล้วที่นี่ยังมีกิจกรรมหลายอย่างให้ผู้สูงอายุได้ทำ เช่น การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพร ความรู้เรื่องสุขภาพ การเดินออกกำลังกาย ฯลฯ ซึ่งจากการที่ผู้สูงอายุไม่เคยทำผู้สูงอายุก็ได้ฝึกทำส่งผลให้มีความสุข การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนามีภาคีเครือข่ายจากจิตอาสา เช่น ครู หมอที่เกษียณ หรือชาวบ้าน และจิตอาสาที่อยากมาช่วยซึ่งมาด้วยใจและยังมีเทศบาล รพ.สต.บ้านป่าตาล และ รพ.สต.สันกำแพง กศน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเครือข่ายมีบทบาทต่อกิจกรรม เช่น รพ.สต. มีทีมหมอและวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ กศน. ช่วยในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพและเทศบาลก็จะส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมเป็นแหล่งเรียนรู้อยู่แล้วการท่องเที่ยวการบริหารจัดการเกี่ยวกับสมุนไพรภูมิปัญญาจะมีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานรวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ก็มาร่วมทำวิจัยที่ชุมชนตลอด ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ อารมณฺ์เกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรภรณ์ ที่สรุปว่า เส้นทางสืบทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน ผลการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอาหารในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา พบว่าชนชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับอาหารล้านนา เป็นชนเผ่า ไทลื้อ ไทเขิน ไทยวน ไทลัวะ และไทยอง อาหารที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ของชาวล้านนาการถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนามี 3 วิธีทางคือ ทางวัฒนธรรม ทางความเชื่อค่านิยม และทางทักษะวิธีการ แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนา (ทศนีย์ อารมณฺ์เกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 Model การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณท์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณท์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นำทางศาสนาหรือเจ้าอาวาสเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นศูนย์รวมของจิตใจของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน อีกทั้งยังเกิดจากการร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก ภาคีเครือข่ายจิตอาสา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีการร่วมมือ เพื่อเป็นการป้องกัน ส่งเสริม และฟื้นฟูผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ และอื่น ๆ โดยมีภาพประกอบดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า บริบทด้านอาชีพบริบทของชมรมสมุนไพรราวยองมีการดำเนินงานในระยะยาวก่อให้เกิดอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณท์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ เกิดขึ้นจาก เจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน และเกิดจากการร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ

เด็ก และเยาวชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจิตอาสา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่มีการร่วมมือเพื่อเป็นการป้องกัน ส่งเสริม และฟื้นฟูผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ และอื่น ๆ ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือควรมีกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ชุมชนก่อนการนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ชุมชนควรร่วมกันจัดทำแผนด้านการพัฒนาอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นและบรรจุลงในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในพื้นที่ และข้อเสนอแนะการวิจัย คือหากมีการทำวิจัยควรเริ่มด้วยการศึกษากระบวนการพัฒนาด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยหลักการบูรณาการทางสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การขยายผลและเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป และควรมีการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลก่อนและหลังกระบวนการพัฒนาด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจะได้มีข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ณัฏฐ์ สุขสีทอง. (2560). ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุองค์การบริหาร ส่วนตำบลสะลอง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 23(2), 170-172.
- ทรงศักดิ์ รักพ่วง และฤชงค์ เสนานุช. (2562). นวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: ความสำคัญต่อสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 7(2), 210-214.
- ทัศนีย์ อารมณเกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรธารณ์. (2557). เส้นทาง การสืบสานภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 35(2), 189-205.
- ประทีป จินน์ และคณะ. (2562). การพัฒนานวัตกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 12(3), 19-20.
- พระครูธิบุญวัฒน์. (12 มกราคม 2564). การพัฒนา ศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวัก้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. (อัจฉราภรณ์ สนามพล, ผู้สัมภาษณ์)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2560). การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุกับทางเลือกการลดความเหลื่อมล้ำของผู้สูงอายุไทยสนับสนุนทุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมเจตน์ คำแสง. (12 มกราคม 2564). การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. (อัจฉราภรณ์ สนามพล, ผู้สัมภาษณ์)
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2559). บทวิเคราะห์สถานการณ์ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.chiangmaihealth.go.th/cmpho_web/document/201004040.pdf
- อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย: ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(2), 54-55.